

**Artxibategi, Liburutegi eta Dokumentazio
Zentroetako Profesionalen Euskal Elkarte**

**Asociación Vasca de Profesionales de Archivos
Bibliotecas y Centros de Documentación**

EUSKADIKO DOKUMENTU-KUDEAKETA INTEGRALAREN ETA DOKUMENTU-ONDAREAREN LEGE-AURREPROIEKTUAREN ANALISIA

Agerraldia Eusko Legebiltzarrean

Gasteiz-Gazteiz, 2021-06-15

Sarrera

Egun on. Lehenik eta behin, eskerrak eman nahi dizkizuegu lege-aurreproiektuari buruz Mahai honetan gure gogoetak aurkezteko dugun aukeragatik.

Artxiboetako profesionalen elkarte den ALDEEren ordezkari gisa gatoz. Izan ere, txostengileek, gure aurretik egin dituzten hitzaldietan, artxibo historikoei eta pribatuei buruzko gogoetak egin dituzte. Aurreko txostengileek legeari buruz oro har eta artxibo historiko eta pribatuei buruz bereziki hitz egin dutela uste dugu.

Testu honetan, garrantzitsuak iruditzen zaizkigun eta horiek argitu, definitu edo garatuko dituzten gogoeta merezi duten aurreproiektuaren alderdiak azpimarratuko ditugu; batez ere, udal-artxiboak bezalako artxibo publikoen tipologia baten ikuspegia planteatu nahi dugu. Bertan garatzen dugu gure lanbidea, Eibarren eta Bergaran, hain zuzen ere.

Esan dezakegu udal-artxiboen ardura dela gure udalek ekoitzi eta jasotako dokumentazioa kudeatzea; autonomia-erkidegoan 251 udal daude; beraz, administrazio ugariena da, eta, gainera, herritarrengandik hurbilen dagoena.

Udal-artxiboak udal-lanaren historia eta etorkizuna dira, udalen ekoizpena jasotzen dutelako. Era berean, artxiboek, beren adiera moderno eta elektronikoa, parte-hartzea eta gardentasuna bermatzen dituzte, hau da, gure erakundeen funtzionamendu demokratikoaren printzipio eztabaidaezinak indartzen dituzte.

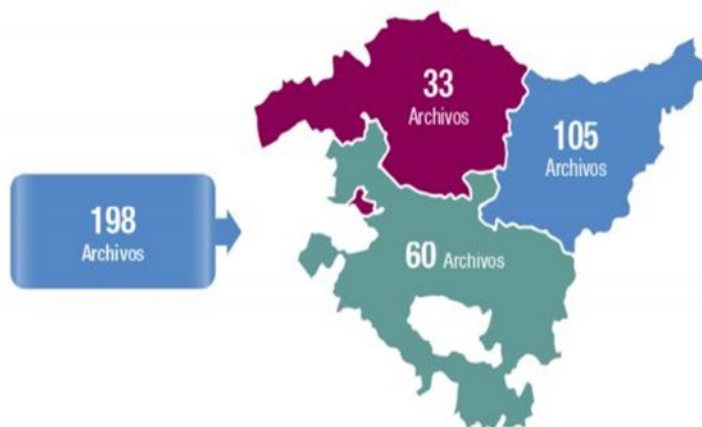
Gure artxibo gehienetan artxibo-sistema berean kudeatzen ditugu dokumentazio historikoa, bitartekoa, eta zergatik ez aitortu, udal txiki gehienetan, baita kudeaketakoak ere. Eta errealitate horri aurre egin behar diogu udal artxibozain gehienok.

Puntu honetan adierazi nahi genuke gure ekarpenak ez direla ikuspegi juridikotik egiten, baizik eta pragmatikotik, izandako esperientziatik.

UDAL ARTXIBOAK EUSKADIN: TESTUINGURUA

Gure ekarpenak testuinguruan jartzeko, 2021ean bertan Kulturaren Euskal Behatokiak argitaratutako estatistikatik ateratako datu gutxi batzuk eman. Autonomia Erkidegoan 198 artxibo daude, 60 Araban, 33 Bizkaian eta 105 Gipuzkoan.

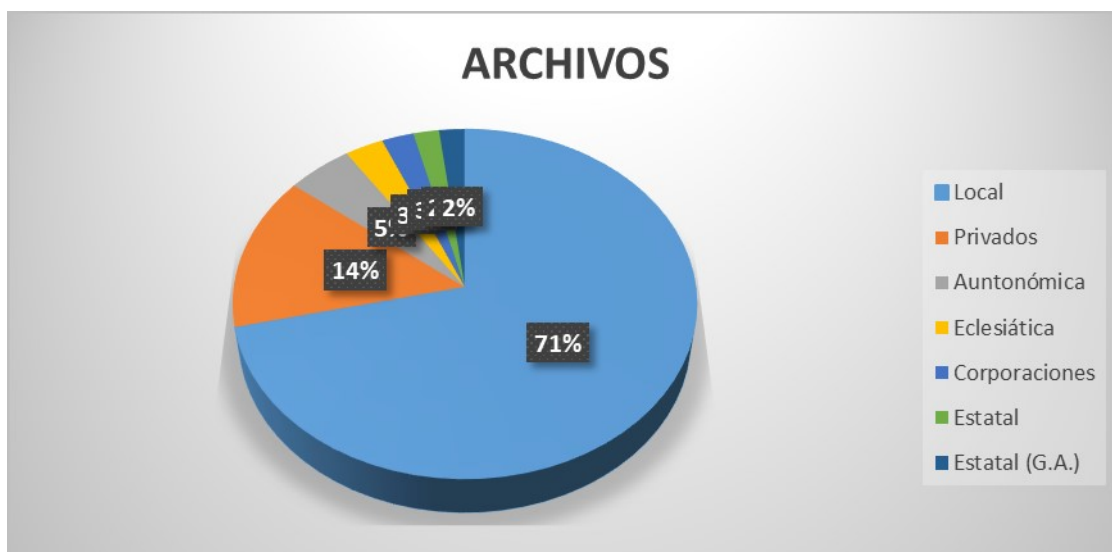
Figura 2. Distribución territorial de Archivos por Territorio Histórico. Año 2019

Multzo horretatik, toki-administrazioako artxiboak artxiboen % 73 dira, zehazki 144. Beraz, argi dago **garrantzi kuantitatiboa** dutela.

Aipatutakoaz gain, azpimarratu nahi dugu udal-artxiboek euskal funtsen erdia baino gehiago kudeatzen dutela (875). Udal-artxiboetan gordetako funtsen % 29 partikularren edo enpresen dohaintzen bidez sartutako artxibo pribatuei dagokie. Beraz, argi dago **garrantzi kualitatiboa** duela.

Hori izanik udalaren artxibo-jardueraren pisua, aurreproiektu honek berariaz arautzen du, toki-erakundeen artxibo-sistemen III. kapituluan, eta 2 artikulua baino ez ditu.

LEGEA: LEGE-ESPARRU BATEN BEHARRA

Lehenik eta behin, uste dugu Artxiboen Legea beharrezkoa dela, are gehiago, oso beharrezkoa dela. Urte asko daramatzagu 2007. urtean lehenengo lege-aurreproiektua aurkeztu zenetik, duela ia hamabost urte, gure lankideren batek adierazi duen bezala. Horregatik baloratzen dugu une honetan zuen aurrean egotea.

Inori ez zaio ahazten lege-esparrua behar-beharrezkoa eta ezinbestekoa dela edozein gai garatzeko, baina ez da nahikoa. Lege honek erregelamendu bidezko garapenak eta baliabide ekonomikoak beharko ditu. Gure ustez, memoria ekonomikoak Eusko Jaurlaritzari bakarrik eragiten dio, eta uste dugu beharrezkoak direla baliabide ekonomikoak eta giza baliabideak, dokumentuak modu egokian kudeatu ahal izateko.

EUSKADIKO DOKUMENTU-ONDAREA (II.TITULUA)

Gure ustez, garrantzitsua da dokumentu-ondarea ondo definitzea, hura babesteko, kontserbatzeko, eskuratzeko eta zehapen-araubidea ezartzeko. XXI. mendean, Administrazio Elektronikoari eta haren arau teknikoari buruzko egungo legeria garatzearekin batera, dokumentuak definitzera eta diseinatzera eta dokumentuak sisteman jarraitzera behartzen gintuzten.

Lege honekin ulertzen dugu dokumentuak dokumentu-ondare direla sortu zirenetik 50 urte igaro ondoren; kasu horretatik kanpo, dokumentu-ondarearen parte izateko balorazio-prozedura bat gauzatu behar da.

Euskal Dokumentu Ondarearen definizioa Zer da ondarea?

- a) Dokumentu interesgarriak?
- b) 50 urtetik gorako dokumentu publiko eta pribatuak
- c) Euskal Kultura Ondarearen Erregistroan inskribatutako dokumentuak

Euskal Dokumentu Ondarea

- a) Inklusioa: titulartasun publiko eta pribatuko dokumentuak, 50 urtetik beherakoak, alta emango zaie
- b) Bazterketak: 50 urtetik gorako titulartasun publiko eta pribatuko dokumentuak baja izango dira.

Euskal Dokumentu Ondarea deklaratzeko prozedura:

- a) Inklusioa: ofizioz eta eskatzaile batek, interesdunei entzunda, eta Balorazio Batzordearen edo Kontseiluaren txostenarekin
- b) 50 urtetik gorako dokumentuak baztertzea: ofizioz edo eskatzaile batek, interesdunei entzunaldia emanda, eta Balorazio Batzordearen edo Tresna Kontseiluaren txostenarekin.

Euskadiko Dokumentu Ondarearen Inbentarioa

Bestalde, eta legearen zehapen-prozedurari dagokionez, uste dugu Kultura Ondarearen Erregistroan inskribatuta dagoen dokumentu-ondareari soilik eragiten diola (6/2019 Legea). Ez dugu argi ikusten zein den gure dokumentu-ondarea erregistro horretan inskribatzeko prozedura, ez eta zer lotura duen erregistro horrek Euskadiko Dokumentu Ondarearen Inbentarioarekin (Or.).

2. Dokumentuen balioestean eta irispidean jartzearen garrantzia

Aurreproiektu honetan Balioespena: dokumentu-serieen azterketa, serie bakoitzaren balio administratiboa, legala, juridikoa, fiskala, historikoa, zientifikoa, kulturala, lekukotasunekoa edo informatiboa definitzen dituena eta, horien arabera, dokumentuak kontserbatzea (kontserbazio iraunkorra —osoa edo partziala— edo aldi baterakoa) edo ezabatzea erabakitzen duena.

Espainiako Ondare Historikoaren Legeak (16/1985 Legea, 46.2 artikulua) honela dio: Edozein erakunde edo entitate publikok, Estatuak edo beste erakunde publiko batzuek kapitalean gehienbat parte hartzen duten pertsona juridikoen eta zerbitzu publikoak kudeatzen dituzten pertsona pribatuek, fisikoek edo juridikoen zerbitzu horien kudeaketari dagokionez sortutako, kontserbatutako edo beren eginkizunak betetz bildutako edozein garaitako dokumentuak dira dokumentu-ondarearen parte.

Euskal Autonomia Erkidegoan, Euskal dokumentu-ondarearen definizioa (7/1990 legea) eta balioesteko prozedura eta batzordeak (232/2000) ez dira lege honekin aldatzen.

Legean, erakunde bakoitzaren balorazio-batzordeen bidez egituratzen da balorazioa (ez dago Euskadiko udal-batzordeetan dakigunik), eta, ikuspegi operatibotik, ez da bideragarria 251 udaletako bakoitzean batzorde bat osatzea. Datu esanguratsu bat ematearren: orain arte, Balorazio Batzordeak (COVASED) 2011. urtetik 203 dokumentu-serie ditu baloratuta. (Bergaran 500 dokumentu-serie baino gehiago daude identifikatuta)

Euskadiko Dokumentuak Balioesteko, Hautatzeko eta Eskuratzeko Batzordea 26. artikuluan eta hurrengoetan arautzen da. Batzorde horrek jasotako proposamenei buruzko txostenak baino ez ditu egiten.

Egoera hau ez da berria; egungo esparrua aldatu da. Administrazio elektronikoak dokumentuan balorazioko eta irispideko dokumentu-kudeaketako metadatuak jartzera derrigortzen du, sisteman sartzerakoan.

Uste dugu beharrezkoa dela baliabide ekonomikoak ematea eta udal-artxiboetarako berariazko programa bat prestatzea.

ARTXIBO-ZERBITZUAK

Deigarria da legearen garapenean ez direla udal artxiboetako zerbitzuak aipatzen, baina bai ordea Eusko Jaurlaritzaren artxibo-sistemaren garapenean. Aurreko 2018ko Lege Aurreproiektuan honako adiera hauek zeuden Artxiboa definitzeko:

1. Zentzu funtzionalean, kudeaketa-sistema korporatiboa, metodologia propio baten bidez, dokumentuen bizi-ziklo osoan dokumentuak ekoizteko eta kudeatzeko prozesua definitzen duena.

2. Zentzu organikoan, sistema hori koordinatzeko ardura duen organoa edo unitatea.

3. Zentzu materialean, dokumentuen eta horiekin lotutako elementuen gordailu iraunkorra edo iragankorra zaintzeko instalazioa edo, hala badagokio, gordailua.

Aurreproiektu berri honetan bi adiera agertzen dira:

1. Zentzu materialean, erakunde edo pertsona partikular batek bere eginkizunak edo jarduerak gauzatzean sortu, jaso eta kontserbatutako dokumentuen multzo organikoa, edozein euskarritan.

2. Zentzu organikoan, instalazioa edo, hala badagokio, gordailua eta haren sistema informatikoa, non dokumentuak eta haiei lotutako elementuak zaintzen eta kudeatzen baitira.

Uste dugu birdefinizio hori idazketa-akats bat dela; izan ere, instalazio bat ez da organo bat, eta uste dugu askoz zehatzagoa eta zuzenagoa zela 2018ko lege-aurreproiektuaren definizioa.

Beraz, Artxibo Sistema erakunde baten edo batzuen dokumentuen kudeaketari lotutako arau, organo, zentro, zerbitzu eta sistema informatikoen multzo egituratu gisa definituko litzateke, dokumentazio horren bizi-ziklo osoan zehar. (3.p artikulua). Eta Artxibo Zerbitzua, erakundeko Artxibo Sistemaren arduraduna.

Eusko Jaurlaritzarako lege-aurreproiektu honetan bezala, Zerbitzuaren eginkizunak definitzen dira eta Artxibo Sistema osatzen duten mendeko organoei atxikitzen dizkie. Laburbilduz, administrazio-unitateak edo organoak ditu eginkizunak, ez sistemak. Horregatik guztiagatik, uste dugu lege honetan ez dagoela definiziorik artxibo publikoen zerbitzuei buruz. Artxibo Zerbitzuen Araudiari buruzko 232/2000 Dekretuan eta Euskal Autonomia Erkidegoko Dokumentu Ondarea arautzen duten arauetan, II. kapituluan, Artxibo Zerbitzua eta haren funtzioak zehazten ziren. Zalantzak ditugu dekretu hau indargabetzeari buruz, aurreproiektuak ez baitu hori adierazten xedapen indargabetzaileetan. Lege honek sortzen duen esparruarekin, erregelamendu-garapen hori arau-esparru berrira egokitu beharko da.

Gure ustez, beharrezkoa da artxibo-zerbitzuaren definizioa sartzea eta artxibo-sistemaren eta dokumentu-kudeaketaren zuzendaritza administrazio-unitate horri atxikitzea. 34.1 artikuluan proposatzen dugu udalerrriak eta gainerako toki-erakundeak behartuta daudela artxibo-sistema propioa izatera. Udaleko artxibo-sistema eta dokumentu-kudeaketa artxibo-zerbitzuari atxikita egongo dira.

DOKUMENTU-KUDEAKETARI BURUZ

Proposamen horretatik azpimarratzekoa da dokumentu-kudeaketa XXI. mendeko Administrazioaren ezinbesteko esparru gisa sartzea.

Legeak dioen bezala, dokumentuak erakunde baten jardueren ebidentzia dira, eta, alde horretatik, Administrazioaren eta herritarren eskubide eta betebeharren lekukotza dira (gure kasuan). Dokumentu horiek, kasu batzuetan, kide diren gizartearen lekukotza dira, eta gure dokumentu-ondarea izango dira.

lido horretan, ulertzen da lege hau Eusko Jaurlaritzako Gobernantza eta Kultura sailek bultzatu izana.

Eta beste hizlariaren batek (Ramón Martín Suquíak) adierazi duen bezala, dokumentuen kudeaketa gardentasunaren, gobernu onaren, parte-hartzearen, kontuak ematearen eta informazioa berrerabiltzearen oinarrian dago.

Administrazioak, gure kasuan udalak, ebidentziak sortu eta kudeatu behar ditu; izan daiteke paperezko espediente bat edo espediente elektronikoa bat, bideoak bat, datu-base bat edo datu-multzo bat.

Gogoetak:

1. Lehen gogoeta da, dokumentuen definizioan datu-baseak eta abar aipatzen baditu ere, legearen garapenean prozedura arautuen parte diren dokumentuak baino ez dituela aipatzen. Ondorioa: dokumentu asko kanpoan geratzen dira.

2. Bigarrena lehenengotik eratortzen da: prozedura horiek administrazio-izapidegileetan sartzen direnak dira, eta gero artxibo bakarrera transferituko dira.

Baina dokumentuak kudeatzeko sistema bat ezarri behar da. Sistema hori (artxibo-sistemaren kasuan bezala) helburua lortzeko beharrezkoak diren politikak, baliabideak, tresnak eta prozesuak osatzen dute. Sailkapen-koadroak, deskribapen-etaulak, sarbidearen kontrola, ebaluazioa, hautaketa eta, azkenik, kontserbazioa behar dira. Dena metadatuetan gauzatzen da.

Dokumentuak kudeatzeko metadatu horiek izapideak egin aurretik zehaztu behar dira, dokumentuak kudeatzeko sisteman bertan.

Adibidez: gaurko saioaren grabazioa dokumentu bat da. Era berean, udalbatzaren bideoak bat dokumentu bat da. Demagun Eusko Legebiltzarreko batzordeetako bideoak betirako kontserbatzekoak direla, eta horietako batzuk sarbide publikokoak direla, eta beste batzuk ez, Legebiltzarreko araudiaren arabera. Dokumentu horiek ez du administrazio-izapiderik (lehen batzordeen akta-liburuak ziren)

Akta gisa sailkatzeko, etengabe kontserbatzeko eta komisioren arabera sartzeko metadatuak dokumentuak kudeatzeko sisteman definituta egon behar dira, eta dokumentua egiteko unean esleituta.

Adibide honekin argi utzi nahi dugu administrazio elektronikoa dokumentuak kudeatzeko tresnak behar dituela sistema orokorraren diseinutik bertatik. Era berean, dokumentuko (ENS) informatika- eta segurtasun-betekizunei dagozkien metadatuak daude.

lido horretan, uste dugu titulartasun publikoko dokumentuen kudeaketari buruzko 6. artikuluan administrazio-izapidetzea eta artxibo elektronikoa azpimarratzen

direla, eta, kasu batzuetan, segurtasun-eskema nazionaleko metadatuak dituztela, eremu teknologikoa baita.

Horregatik, erakunde bakoitzak dokumentuak kudeatzeko bere politika onartu behar du <https://www.euskadi.eus/y22-bopv/es/bopv2/datos/2016/10/1604252a.shtml>, Eusko Jaurlaritzaren kasuan bezala.

Kudeaketa elektronikoa ezarrita, prozesu horiek guztiak denboran aurreratzen dira, eta sistemaren diseinuan zehaztu behar dira. Hau da, espediente bat hasten den unean bertan, erakundearen koadroaren barruan nola sailkatzen den jakin behar dugu, espediente hori deskribatzen duten datuak izan behar ditugu, espediente horretara iristeko araubidea zein izango den jakin behar dugu, eta erakundearen iraungo duen dokumentua den jakin behar dugu, eta zenbat denboraz. Eta artxibozainok hemen eman ditzakegu gure esperientzia eta tresnak erakunde hobetzeko.

Administrazio elektronikoa ez da gai teknologiko hutsa, diziplina anitzekoa baizik, non arduradun juridikoen, teknologikoen eta artxibozainek edo dokumentuen kudeaketaren arduradunek parte hartu behar duten.

Ezinezkoa da administrazio elektronikoa dokumentuen kudeaketarik gabe. Bakoitzak bere sistema garatu behar du, eta baterako ezarpen-proiektuak ezarri. Honako idazketa hau proposatzen dugu: erakunde bakoitzak dokumentuak kudeatzeko politika bat onartuko du, eta politika horretan erantzukizunak

esleitu dira, dokumentuak beren bizi-zikloaren bidez tratatzeko programa koordinatzeari, aplikatzeari, gainbegiratzeari eta kudeatzeari dagokienez.

Horregatik, 7.3 artikuluan uste dugu dokumentuak kudeatzeko programek erakundearen dokumentuak kudeatzeko sistemari erantzun behar diotela, eta gainerako arloekin koordinatuko dela, dokumentu elektronikoak kudeatzeko politikan ezarritakoaren arabera.

KONKLUSIOA

Lege-esparru baten beharra

Inori ez zaio ahazten lege-esparrua behar-beharrezkoa eta ezinbestekoa dela edozein gai garatzeko, baina ez da nahikoa.

Lege honek erregelamendu bidezko garapenak eta baliabide ekonomikoak beharko ditu. Memoria ekonomikoan ikusten dugu Eusko Jaurlaritzan izandako eragina soilik baloratzen dela.

Dokumentu-ondarea

1. Dokumentu-ondarearen inbentarioaren eta kultura-ondarearen erregistroaren artean dagoen lotura argitzea

Ez dugu argi ikusten zein den gure dokumentu-ondarea erregistro horretan inskribatzeko prozedura, ez eta zer lotura duen erregistro horrek Euskadiko Dokumentu Ondarearen Inbentarioarekin (Or.).

2. Balorazioa. Egoera hau ez da berria; egungo esparrua aldatu da. Administrazio elektronikoak dokumentuan balorazioko dokumentu-kudeaketako metadatuak eta atzipenetik sisteman sartzeko metadatuak sartzera behartzen du.

Uste dugu beharrezkoa dela baliabide ekonomikoak ematea eta udal-artxiboetarako berriazko programa bat prestatzea.

Artxibo-zerbitzuak

1. Lege honek sortzen duen esparruaren arabera egokitu beharko da erregelamendu-garapen hori (232/2000 Dekretua) arau-esparru berrira.

2. Uste dugu beharrezkoa dela artxibo-zerbitzuaren definizioa sartzea eta artxibo-sistemaren eta dokumentu-kudeaketaren zuzendaritza administrazio-unitate horri atxikitzea.

34.1 artikuluan proposatzen dugu udalerrriak eta gainerako toki-erakundeak behartuta daudela artxibo-sistema propioa izatera. Artxibo-sistema eta udalaren dokumentu-kudeaketa artxibo-zerbitzuari atxikita egongo dira.

Dokumentuen kudeaketa

Ezinezkoa da administrazio elektronikoa dokumentuen kudeaketarik gabe. Bakoitzak bere sistema garatu behar du, eta baterako ezarpen-proiektuak ezarri. Administrazio elektronikoa ez da gai teknologiko hutsa, diziplina anitzekoa baizik, non arduradun juridikoek, teknologikoek eta artxibozainek edo dokumentuen kudeaketaren arduradunek parte hartu behar duten.

Honako idazketa hau proposatzen dugu: erakunde bakoitzak dokumentuak kudeatzeko politika bat onartuko du, eta politika horretan erantzukizunak esleituko dira, dokumentuak beren bizi-zikloaren bidez tratatzeko programa koordinatzeari, aplikatzeari, gainbegiratzeari eta kudeatzeari dagokienez.

7.3. artikuluan proposatzen dugu dokumentuak kudeatzeko programek erakundearen dokumentuak kudeatzeko sistemari erantzun behar diotela, eta gainerako arloekin koordinatuko dela, dokumentu elektronikoak kudeatzeko politikan ezarritakoaren arabera.

Administrazio elektronikoan, dokumentu-kudeaketa gauza bat da, eta bere azpisisistemak eta prozesuak ditu, eta alde teknologikoa beste bat da. Horregatik uste dugu 6.8 artikulua ez dela egokia. Plataforma teknologikoak mankomunatzea beharrezkoa izango da.

Diziplina arteko taldeak ezarri beharko lirateke sistema diseinatzeko, udalekin hitzarmenak egin eta udal artxibo-zerbitzuak indartu. Kontuan izan behar da datuak udalarenak direla eta erantzukizuna udalarena dela.

Hori guztia ez da bideragarria baliabiderik gabe. Beharrezkoa da jarduketa-estrategia bideragarri bat diseinatzea, baliabide materialekin eta giza baliabideekin, gure dokumentu elektronikoak gorde nahi baditugu.

Arantzazu Oregi Goñi

Bergarako udal artxibozaina

Yolanda Ruiz Urbón

Eibarko udal artxibozaina